

Questionnaire1

پرسشنامه وان - مرجع پرسشنامه ایران

پیوست ۱: پرسشنامه پژوهش

«به نام خدا»

۸۴/۴/۴

«پرسشنامه»

مدیر محترم / مسئول ارجمند بخشهای کتابخانه مرکزی دانشگاهی کشور (پزشکی و غیرپزشکی)

با سلام و عرض ادب خدمت شما مدیر محترم/ مسئول ارجمند بخش (مجموعه سازی، سازماندهی مواد، اطلاع رسانی،

مرجع، نشریات، و امانت و...)،

پرسشنامه ای که پیش رو دارید در پی آن است که «عوامل مثبت و منفی مؤثر بر نیازسنجی اطلاعات^۱ در کتابخانه های

دانشگاهی کشور» را مورد شناسایی و نظرسنجی قرار دهد. میزان دقت، صبر و حوصله شما در پاسخگویی به این نظرسنجی

رابطه مستقیمی با نتایج این پژوهش و کمک به کتابداران در زمینه انجام نیازسنجی های اطلاعاتی دارد. پیشاپیش از صرف

وقت و توجه شما و عودت آن در اسرع وقت، صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

رحمت پورموسی

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

قسمت اول پرسشنامه: اطلاعات جمعیت شناختی

- جنس: ☐ زن ☐ مرد

- سن: ☐ ۲۰ - ۲۹ سال ☐ ۳۰ - ۳۹ سال ☐ ۴۰ - ۴۹ سال ☐ ۵۰ - ۵۹ سال ☐ ۶۰ - ۶۹ سال

- رشته تحصیلی: کتابداری ☐ غیر کتابداری ☐

- آخرین مقطع تحصیلی: کاردانی ☐ کارشناسی ☐ کارشناسی ارشد ☐ دکتری ☐

- محل اشتغال فعلی (عنوان کتابخانه): کتابخانه مرکزی دانشگاه...

- نوع مسئولیت: رئیس کتابخانه ☐ یا مسئولین بخشهای کتابخانه شامل: مجموعه سازی ☐ سازماندهی مواد ☐

اطلاع رسانی ☐ مرجع ☐ نشریات ☐ امانت ☐ سایر موارد (لطفاً نام ببرید)...

- سابقه کار در کتابخانه (به سال)...

قسمت دوم: عوامل تسهیل و تسریع کننده سنجش نیاز اطلاعاتی (عوامل مثبت).

لطفاً با علامت زدن یکی از پنج گزینه‌ای که در برابر هر عبارت قرار گرفته میزان موافقت یا مخالفت خود را برای شناخت بهتر انگیزه‌های نیازسنجی اطلاعات اعلام دارید.

الف: عوامل مرتبط با کتابداران

۱. احساس مسئولیت حرفه‌ای کتابداران برای شناساندن منابع مرتبط با نیازهای اطلاعاتی کاربران به منظور افزایش بهره‌گیری از آنها عامل مهمی در انجام نیازسنجی است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲. احساس مسئولیت در شناخت نیازهای نهفته (بالقوه) کاربران به منظور مجموعه‌سازی بهتر، از عوامل مؤثر بر انجام نیازسنجی است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳. احساس مسئولیت برای شناخت رفتار اطلاع‌یابی و توقعات کاربران کتابخانه توسط کتابداران، عاملی مؤثر در انجام نیازسنجی است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴. وجود کتابداران متخصص، با تجربه و با انگیزه در کتابخانه‌ها از مهمترین عوامل مؤثر بر انجام نیازسنجی است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۵. علاقه کتابداران به انجام خدمات کتابخانه‌ای بر اساس نتایج نیازسنجی‌ها، می‌تواند عاملی مؤثر بر انجام نیازسنجی باشد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۶. احساس مسئولیت^۱ درباره عملکرد کتابخانه در عمل منجر به ایجاد فشار برای اصلاح و برطرف کردن

نارسائی‌های موجود از سوی مسئولان کتابخانه (در داخل) یا مسئولان دانشگاه (از خارج) می‌شود به

نحوی که انجام نیازسنجی در آن زمینه نوعی تعهد و الزام حرفه‌ای برای مدیران کتابخانه ایجاد می‌نماید.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۷. چنانچه تغییرات معینی در برنامه‌های کتابخانه به صورت قانونی و مصوب در شرف تکوین باشد،

کتابخانه خود را متعهد می‌داند این تغییرات را مطابق و سازگار با نیاز کاربران تنظیم و اجراء نماید.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۸. حصول آگاهی از این که منابع اطلاعاتی موجود کتابخانه، نیازهای اطلاعاتی کاربران را متحقق

نمی‌سازد، مسئولین کتابخانه به دلیل نوعی تعهد و احساس مسئولیت خود را نیازمند تدوین برنامه‌ای

می‌دانند که در قالب آن نیازها به طور جامع برطرف گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۹. احساس تعهد مدیران در برابر درک مشکلات کاربران جهت دستیابی به اطلاعات و رفع این

مشکلات، در انجام نیازسنجی‌ها مؤثر است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۱۰. احساس مسئولیت مدیران کتابخانه در شناخت میزان و نوع تغییرات در توقعات کاربران در شرایط

مختلف کاری آنها، می‌تواند عاملی مؤثر در انجام نیازسنجی باشد.

۱۱. درک این واقعیت^۱ از سوی مدیران کتابخانه که: نیازسنجی باید هر از چند گاهی انجام شود تا شناخت نیازهای

اطلاعاتی کاربران روزآمد شود، باعث انجام نیازسنجی‌های جدیدتر (بطور مستمر) می‌شود.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۱۲. درک این واقعیت از سوی مدیران که: توجه به نیازسنجی در فرآیند برنامه‌ریزی اعم از طراحی،

اجراء و ارزشیابی می‌تواند به تدوین برنامه‌ای جامع و پویا به کتابخانه کمک کند، عاملی مؤثر بر انجام نیازسنجی است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۱۳. درک این واقعیت از سوی مدیران که: نیازسنجی نوعی مشارکت دادن کاربران در پیشبرد هر چه

سریعتر و صحیح‌تر اهداف کتابخانه است، می‌تواند عاملی مؤثر در انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۱۴. درک این واقعیت از سوی مدیران که: نتایج هر نیازسنجی مربوط به یک دوره زمانی محدود است

و در طول زمان، با توجه به تحولات محیطی و اجتماعی، ثابت و پایدار نیست و در نتیجه داده‌های حاصل از نیازسنجی در بلندمدت قابل اتکاء و اعتماد نیست، می‌تواند عاملی مؤثر بر انجام منظم و دوباره نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۱۵. نتایج نیازسنجی در سطوح ملی ممکن است با ویژگی‌های خاص یک کتابخانه همخوانی نداشته

باشد، لذا هر کتابخانه‌ای نیازسنجی خاص خود را می‌طلبد، ادراک این واقعیت در مسئولین می‌تواند عاملی مؤثر بر نیازسنجی باشد.

^۱ - رسیدن مدیران و مسئولان کتابخانه به این شناخت که نیازسنجی اطلاعاتی کاری ضروری و حیاتی

☐ کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم

۱۶. مسئولین کتابخانه‌ها که به عنوان سیاست‌گذار، هدایت برنامه‌های نیازسنجی را بر عهده دارند، باید اهداف نیازسنجی را بطور واضح، صریح و شفاف اعلام نمایند و با کنترل نظارت صحیح بر روی «امکانات» و «توانایی» موجود و نیز در تمام فرایند نیازسنجی از چگونگی جریان کارهای آن دقیقاً مطلع باشند، تا موجبات تسهیل و تسریع آن را فراهم نمایند.

☐ کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم

۱۷. رویکرد تیمی مسئولان (کتابخانه) به نیازسنجی، بطوری که یک تیم منتخبی که تا حد امکان بی‌عیب و نقص باشد و نیز نمایندگان مختلف از ترکیب جامعه آماری کاربران را دارا باشد، موجب تسهیل و تسریع نیازسنجی می‌گردد.

☐ کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم

۱۸. مسائل و مشکلات سیاسی جوامع یکی از مهمترین انگیزه‌های نیازسنجی در مدیران بوده، تا آنها بتوانند با تکوین بخشی از مسائل نظری و روش‌شناسی کاربران امکان تشخیص صحیح مسایل و جریانهای سیاسی را بر آنها فراهم نمایند.

☐ کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم

۱۹. در هنگام بروز نیاز اطلاعاتی، منابع یا نظام اطلاعاتی فوراً و بدون بعد مسافت باید در دسترس کاربر باشد تا وی این نیاز را در رفتار اطلاع‌یابی خود بروز دهد و موجبات تسهیل در امر نیازسنجی گردد و گر نه بعید است که آن را بعدها به آسانی بروز دهد.

☐ کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۱. سازمانهایی که خدمات مشابه ارائه می کنند، اگر بتوانند از امکانات و تجهیزات یکدیگر، بخاطر استفاده مشترک از نتایج نیازسنجی، بهره مند گردند، موجبات تسهیل و تسریع نیازسنجی را هر چه بیشتر فراهم کرده اند

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۲. انتظارات مدیران (کتابخانه یا دانشگاه) نسبت به انجام نیازسنجی می تواند عاملی اساسی در انجام آن باشد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

ج: عوامل مرتبط با کاربران

۲۳. شفاف شدن زمینه نیاز اطلاعاتی، انگیزش، جهت گیری تخصصی و ویژگی های فردی کاربران می تواند موجب تسهیل و تسریع نیازسنجی اطلاعاتی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۴. اعتماد و اطمینان کاربران نسبت به مسئولان کتابخانه می تواند موجب تسهیل و تسریع در امر نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۵. آگاهی کاربران از اهداف نیازسنجی و تأثیر آن در میزان تأمین نیازهای اطلاعاتی حرفه ای آنها بر طبق مقتضیات زمانی و مکانی موقعیتشان، امر نیازسنجی را تسهیل و تسریع می کند.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۶. مشارکت دادن کاربران در فرایند نیازسنجی؛ از جمله: تعریف مسئله، هدفگذاری، آموزش، تحلیل، تهیه گزارش،

۲۷. اگر کاربران ببینند بین اهداف فردی آنها با اهداف سازمانی کتابخانه در جهت تأمین نیازهای اطلاعاتیشان، تعارضات جدی و گوناگونی وجود ندارد، این امر انگیزه‌های آنها را در همکاری با انجام نیازسنجی اطلاعاتی برمی‌انگیزد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۲۸. چنانچه دیدگاه و نظرات خاصی دربارهٔ سایر عوامل تسهیل و تسریع‌کننده نیازسنجی اطلاعات دارید، بیان فرمائید.

قسمت سوم: عوامل منفی (موانع و بازدارندها) نیازسنجی اطلاعات

الف: عوامل مرتبط با کتابداران

۲۹. رواج کار-محوری بجای مشتری-محوری در میان کتابداران می‌تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۰. نبود وقت و زمان کافی کتابداران جهت پی‌بردن به نیازهای اطلاعاتی کاربران می‌تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۱. ضعف مهارت‌های ارتباطی کتابداران با کاربران می‌تواند مانع از درک ضرورت انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۲. بدیهی‌انگاری امور و احساس بی‌نیازی به مطالعه دربارهٔ کاربران و نیازهای آنان از سوی کتابداران می‌تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۴. اتکاء صرف (تعصب) بعضی کتابداران به یافته‌های سایر مطالعات در زمینه نیازهای اطلاعاتی

کاربران، می‌تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

ب: عوامل مرتبط با سازمان (مدیران) در هنگام اجرای نیازسنجی.

۳۵. نیازسنجی اطلاعاتی اگر در چارچوب مقررات و قوانین جاری کتابخانه نباشد، امکان به ثمر رسیدن

آن میسر نیست.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۶. اگر نیازسنجی اطلاعاتی متناسب با امکانات مالی موجود نباشد، انجام آن دشوار خواهد بود.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۷. عدم برخورداری از فناوریهای لازم (نظامهای رایانه‌ای، شبکه اینترنت، پست الکترونیکی و مانند

آنها) که برقراری ارتباط با کاربران را دشوار می‌کنند، می‌تواند مانع از تسهیل انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۸. عدم تفکیک جمعیت مورد سنجش (به لحاظ سن، جنس، میزان تحصیلات، نوع اشتغال و مانند

آنها) امر نیازسنجی را بسیار دشوار می‌کند و حتی ممکن است مانع از رسیدن به نتیجه مطلوب گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۳۹. عدم توجه مجریان طرح نیازسنجی اطلاعاتی نسبت به ارزشها، عقاید، آداب و رسوم، سنتهای

فرهنگی، دیدگاهها و بینش سیاسی، جامعه، مورد سنجش از جمله عواملی است که امر نیازسنجی را دشوار

و یا حتی غیرممکن می‌سازد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۰. عدم شناخت مجریان از محیط اداری سازمان مادر (دانشگاه) برای جلب حمایت و همکاری

مسئولان، نیازسنجی را با مانع روبرو خواهد کرد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۱. عدم توجه به واقعیات گذشته و حال (سیاستها و برنامه‌های اجرایی)، و عدم توجه به نقاط ضعف و

قوت در تجارب گذشته سازمان مجری پروژه نیازسنجی می‌تواند مانع انجام نیازسنجی شود.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۲. اگر انجام نیازسنجی منطبق با فرهنگ سازمانی^۱ که نمایانگر ارزشهای اصولی کتابخانه و سازمان

مادر است، نباشد، این عامل می‌تواند مانع از انجام صحیح آن شود.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

ج: عوامل مرتبط با کاربران

۴۳. کمبود یا نبودن وقت کافی کاربران از یک سوی و انبوه اطلاعات موجود از سوی دیگر موجب

شده نوعی سراسیمگی در رفتار اطلاع‌یابی آنان بوجود آید به طوری که این امر مانع از انجام درست

نیازسنجی اطلاعات می‌گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۴. دشواری در کشف اینکه کاربران با چه هدف یا اهدافی (رویکرد یا کارکرد) به دنبال دسترسی به

اطلاعات هستند، موجب عدم انجام نیازسنجی شده است.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۵. برخی از کاربران درباره اطلاعات مورد نیاز خود کلی گویی کرده و آن را به طور شفاف بیان

نمی کنند. این کار می تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۶. به خاطر تغییرات مداوم در نیازهای اطلاعاتی کاربران، نیازی به انجام نیازسنجی نیست.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۷. وجود تفاوت در سطح فکری و درک و فهم و نیز عدم شفافیت در نیازهای اطلاعاتی کاربران

مبتدی نسبت به کاربران با تجربه می تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۸. گرایش به پنهان کاری (عدم اظهار واقعیتها) در بعضی کاربران می تواند مانع از انجام نیازسنجی گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۴۹. با ظهور و توسعه شبکه اینترنت، نیازهای کاربران در دسترسی به منابع اطلاعاتی افزایش یافته و

بدون حدود مرز گردیده، به طوری که مشخص و معین کردن آن از طریق نیازسنجی کاری بیهوده محسوب

می گردد.

کاملاً موافقم ☐ موافقم ☐ نظری ندارم ☐ مخالفم ☐ کاملاً مخالفم ☐

۵۰. چنانچه دیدگاه و نظرات خاصی درباره سایر عوامل تأثیرگذار منفی بر نیازسنجی اطلاعات دارید،

بیان فرمائید.

قسمت چهارم: وضعیت فعلی نیازسنجی اطلاعات در کتابخانه شما

.....

.....

لطفاً چنانچه جواب مثبت است به سئوالهای زیر پاسخ دهید.

۵۲. آیا گزارشی به صورت مکتوب در مورد نتایج نیازسنجی تهیه کرده‌اید؟ بلی ☐ خیر ☐

۵۳. آیا کتابخانه شما برنامه مدون و منظمی برای انجام نیازسنجی اطلاعات دارد؟ بلی ☐ خیر ☐

در صورت وجود چنین برنامه‌ای لطفاً نسخه‌ای از آن را به پیوست این پرسشنامه ارسال فرمائید.

۵۴. تاکنون چند بار پژوهش یا اقدامی برای سنجش نیازهای اطلاعاتی کاربران به عمل آورده‌اید؟

۵۵. این پژوهش در کدامیک از زمینه‌های زیر بوده است؟ (بیش از یک مورد را می‌توانید علامت بزنید)

☐ شناسایی نیازهای مرتبط با کتاب‌های مورد درخواست کاربران

☐ شناسایی نیازهای مرتبط با مجلات مورد درخواست

☐ شناسایی نیازهای مرتبط با منابع مرجع

☐ شناسایی نیازهای مرتبط با پایگاههای اطلاعاتی

☐ شناسایی نیازهای مرتبط با منابع اینترنتی و سایتهای وب

☐ شناسایی زمینه‌های موضوعی مورد نیاز کاربران

☐ سایر انواع منابع اطلاعاتی (لطفاً نام ببرید):

۵۶. از کدامیک از راههای زیر برای گردآوری اطلاعات جهت انجام نیازسنجی استفاده کرده‌اید؟

☐ مصاحبه با کاربران ☐ بررسی و مرور اطلاعات و داده‌های گردآوری شده قبلی

☐ استفاده از نظرات اشخاص و صاحب‌نظران مطرح در حرفه

☐ استفاده از جلسات گروهی و گرفتن نظرات و پیشنهادات آنها

- ☐ فن دلفی
- ☐ فن فیش باول
- ☐ فن روندیابی
- ☐ فن تل‌استار
- ☐ فن رویدادهای مهم
- ☐ فن قیاس تاریخی
- ☐ فن درخت خطا
- ☐ فن تحلیل تأثیر متقابل
- ☐ فن بارش مغزی
- ☐ فن تجزیه و تحلیل خطا
- ☐ سایر موارد (لطفاً نام ببرید) ...

با تشکر و سپاس مجدد